

Gerçek Yaşam Tadında:
Gelişim
Dönemleri **3**

Yetişkinlik ve Yaşlılık

Mustafa Kılıç

Prof Dr. Mustafa KILIÇ

GERÇEK YAŞAM TADINDA: GELİŞİM DÖNEMLERİ III

ISBN 978-605-364-453-8

DOI 10.14527/9786053644538

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2020, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Ağustos 2013, Ankara

3. Baskı: Ekim 2020, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür

Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Çetin

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.

Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA

Tel: (0312) 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 36306

Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

*Bu kitap;
gençliğini yaşayan Yüksek Mühendis olan oğlum Okan Utku'ya,
genç yetişkinliğini yaşamakta bulunan kızım Doç. Dr. Ilgım'a
ve orta yaşın tüm güzellik ve özelliğini yaşayarak çıkartan eşim Şerife Öğretmen'e
adanmıştır...*

Prof. Dr. Mustafa KILIÇ

-1949 yılında Malatya'nın Sürgü nahiyesinde doğdu. İlköğrenimini doğduğu yerde, lise öğrenimini ise parasız yatılı (leyli meccani) olarak İstanbul Haydarpaşa Sağlık Kolejinde tamamladı. Dışarıdan Devlet Lise Bitirme Sınavlarına girerek Tokat Gazi Osman Paşa Lisesi mezunu oldu. Lise bitirme sınavlarını müteakiben Tokat ve Şanlıurfa Sağlık Müdürlükleri ile Ankara Belediyesi Sağlık İşleri Daire Başkanlığı Çankaya Şube Müdürlüğünde toplam dört yıl süreyle sağlık memuru olarak çalıştı. Üniversite eğitimini sağlık memuru olarak Hacettepe Hastanesinin çeşitli klinik ve polikliniklerinde geceleri (16-24 ya da 24-08) çalışarak tamamladı.

-1974-1975 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitimde Psikolojik Hizmetler bölümünden lisans mezunu oldu.

-1974-1978 yılları arasında Hacettepe Üniversite Hastanelerinde eğitim uzmanı ve hastane okulu öğretmeni olarak çalıştı.

-1975-1978 yılları arasında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitimde Psikolojik Hizmetler bölümünde yüksek lisans yaptı.

-1978-1980 yılları arasında yedek subay öğrencisi olarak İstanbul Tuzla Piyade Okulundaki eğitimini tamamladıktan sonra Silahlı Kuvvetler; Bando Astsubay Hazırlama ve Sınıf Okulu Komutanlığında (Ankara' da) yedek subay olarak vatani görevini yaptı.

-1980-1987 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Sağlık İdaresi Yüksekokulu Sekreterliğinin yanı sıra aynı okulda öğretim görevlisi olarak da çalıştı.

-02 Temmuz 1986 - 12 Eylül 1986 tarihleri arasında Hacettepe Üniversitesi'nce düzenlenen Y.Dil (İng) Geliştirme Kursuna katıldı ve "Başarı Belgesi" aldı.

-1987'de ise Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında doktora öğrenimini tamamladı.

-1987 yılında İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik anabilim dalında yardımcı doçent;

-17 Temmuz 1989 - 22 Eylül 1989 tarihleri arasında ODTÜ'ce düzenlenen "Öğretim Elemanları Y.Dil (İng) Programına" katıldı ve "Başarı Belgesi" aldı.

-1992-1993 Eğitim - Öğretim Yılında MEB Devlet Memurları Yabancı Diller Eğitim Merkezi (Devlet Lisan Okulu) 'nin "İngilizce Programını" başarı ile tamamladı ve "Bitirme Belgesi" aldı.

-1994'te İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik anabilim dalında doçent;

-1999'da ise profesör oldu.

Halen İnönü Üniversitesinde görev yapmakta olan Prof. Dr. Mustafa KILIÇ söz konusu üniversitede rektörlük görevi hariç her türlü idari ve akademik (Genel sekreter vekilliği, anabilim dalı başkanlığı, bölüm başkanlığı, dekan yardımcılığı, dekan vekilliği, rektör yardımcılığı gibi...) görevde bulundu.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında çeşitli bildiri-makale, fizyolojik psikolojiye giriş ders notu ile psikolojik danışma ve rehberlik bibliyografyası ile eğitim psikolojisi ders kitabında bir bölüm yazarıdır. Ayrıca alanla ilgili araştırmalar yapan ve projeler gerçekleştiren

yazar, çok sayıda konferans vermiş ve görsel kitle iletişim araçlarında (radyo ve televizyon) programlar da yapmıştır. Ülkemizde yayınlanmakta olan birçok bilimsel derginin de hakemliğini halen yürütmektedir.

Prof. Dr. KILIÇ'ın ellinin üzerinde bilimsel çalışması olup yayına hazırlamakta olduğu "Anadolu Terapisi" konusunda özgün bir çalışması da bulunmaktadır. Yazar, evli ve iki çocuk babası olup başta PDR Derneği olmak üzere birçok derneğin de üyesidir.

mustafa.kilic@inonu.edu.tr

kilicmustafa49@gmail.com

GERÇEK YAŞAM TADINDA GELİŞİM DÖNEMLERİ: I, II, III ve IV. KİTAPLAR İÇİN ORTAK ÖN SÖZ

Her şeyden önce ve her şeye rağmen yaşamak!.. Ne yapılırsa yapılsın, yaşam ne kadar zorluklarla çevrili ve çetrefilli olursa olsun, elbette ki hayat çok tatlı. Bu nedenle ondan vazgeçilmiyor ve bütün güçlüklerine rağmen hayat yine de yaşanıyor. Hayattaki hiçbir şey kitaplarda yazıldığı ya da okunduğu gibi değildir denir. İşte bu nedenle yaşamı anlamak ve açıklamak için yaşananlara yakından bakmak gerekmektedir. Yaşananların anlaşılması ve açıklanması için yaşamı sorgulamak gerekir. Bu amaçla yaşamın; olumlu-olumsuz, iyi-kötü, kabul edilebilir-kabul edilemez, erken-geç, çocuk-erişkin, genç-yaşlı, ömür-ölüm gibi zıddın zıddıyla var olduğunun bilinmesi söz konusu olacaktır. Bir diğer ifadeyle bir dönemin veya evrenin terkiyle ya da tamamlanmasıyla yeni bir döneme girilmesinin kaçınılmaz gerçek olduğunun bilinmesi gibi... Örneğin dönemlerden kasıt; doğum öncesi, ilk çocukluk, çocukluk, erinlik, ergenlik, erişkinlik (genç yetişkinlik), orta yaş, yaşlılık, ileri yaşlılık ve ölüm evreleridir. İşte bu çalışma sözü edilen ve zıddın zıddıyla açıklanmaya çalışılan dönemlerdeki benzerlik ve farklılıkları beş genel esas çerçevesinde yani fiziksel/bedensel, duygusal/ ruhsal, ahlaki/törel, cinsel, sosyal ve kültürel boyut açısından ele alarak iç içe açıklamaya çalışmaktadır.

Ben istiyorum ki; bu kitabı bir dersin gereği olduğu için değil de insanın geçmişteki, şu andaki ve gelecekteki yaşamı; hayatın içindeki gerçeklerden yola çıkılarak ele alınsın, anlatılsın ve bu doğrultuda okunsun. Bir diğer ifadeyle öz yaşam öykülerinden ders alınması ya da dersler çıkartılması için yükseköğretimin çeşitli programlarında ders olarak okutulsun ve öğretilsin. Çünkü ben 1988 yılından beri -yaklaşık 28 eğitim-öğretim yılı-hep yaşam dönemleri ile ilgili ders ya da dersler verdim. Bu derslerde; bir tek kişinin yaşamından herkesi ilgilendiren ortak yaşantılara ulaşmanın mümkün olduğunu gördüm. Bildiğimi, gördüğümü, okuduğumu, öğrendiğimi ve öğrencilerime öğrettiklerimi bir başka kişi ya da kişilere yani siz okuyuculara da dağıtmak istedim. Çünkü ben, ancak bu yolla var olabileceğime inanmaktayım. Eğer deneyim ve birikimlerimi yazarsam çoğalacak ve artacaktır!.. Tıpkı kartopunun yuvarlandıkça büyümesi, büyüdükçe ve günü geldiğinde erimesi “can suyu” görevi yaparcasına yeniden üretilmeye zemin hazırlayabilecek diye düşündüm!.. Tıpkı bir filozofun “Var olmak kendini dağıtmaktır.”¹ sözünde olduğu gibi!.. Bu nedenle de bu konularla ilgili olarak kendi kendime artık bunları yazacak olgunlukta ve yaştasın diye telkinlerde bulundum. Kitabı yazabilmek için gerekli huzuru ve boş vakti ancak son beş yılda bulabildim. Bu süreçler içerisinde kendimi adeta inzivaya çekerek ve toplumsal yaşamdan uzaklaşarak yazma işini gerçekleştirdim. Çünkü bir anlamda yazmak, yalnız ve tek başına, yalnız olarak yapılan özel bir iş!.. Ve kesinlikle yalnızlık ürünüdür. Bu noktada bir düşüncemi sizlerle paylaşmak isterim. Şöyle ki kitap yazmak; gerçekten okumak, ders anlatmak veya tez değerlendirmek gibi kolay bir iş değil. Bu sözünü ettikle-

1 Aydın Aytaç. Kalbe Adadığım Bir Hayat. Anıları. Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi. İstanbul: 2011. s. 17.

rime kolay işler demek istemiyorum ama kitap için emek veriyorsunuz, köşenize çekiliyorsunuz; yakın akrabalarınızla, meslektaşlarınızla, eşinizle ve dostunuzla olan ilişkilerinizi kesme noktasına getiriyorsunuz. Diğer taraftan evinizi ve işinizi ihmal etmeden gereğini yerine getirmek amacıyla; bölümler, taslaklar ve ilaveleri düzeltmek için üstün çaba harcıyorsunuz. Hatta 35 yıllık bilimsel birikiminizi borsadaki “halka arz” eder gibi sergileyip “görücüye çıkar ya da sunar” şekline getirip okuyucu görüşüne ve hizmetine veriyorsunuz... Çünkü kitap yazmak sancılı bir iş!.. Kitabı yazarken bütün bunları düşündüm Çünkü kitapların ilgili bölümlerinde sunulan bilgiler yaşamdan kopuk olmamalı hatta özellikle de yaşamın kendisi olmalı kanısındaydım ve bu noktadan hareketle gerçek yaşamdan alınmış birçok örnek buldum. Çünkü kitap kanaatimce yaşamdaki gerçeklerden oluşmalıydı. Bu amaçla yaşam öykülerini inceledim ve yaşamı yaşamış kişilerin ne düşündükleri ve neler hissettikleri; konuyu açıklamak ve yazdıklarımın ayaklarının yere basması açısından daha önemliydi. Bir başka ifadeyle yaşam ancak yaşayanların gözünden görülebilecek, bir nevi empati kurulacak ve yaşanmış olanlar bu şekilde hem benimsenmiş hem de kabul olunmuş olacak ve de açıklığa kavuşacaktı. Sonuçta hayatla iç içe olan bir öyküler bütünü okuyucuya sunulabilecekti... Dolayısıyla da kuru bilgi aktarılmasından öte anlaşılacak ve benimsenmek daha kolay olacak diye düşündüm. Tabii ki düşündüğümü ne oranda gerçekleştirip gerçekleştiremediğimin takdiri okuyucunundur.

Böylece okuyucu yaşanmış olan duygu, düşünce ve davranış ya da tutumlardan kendisinin de yaşamış olduğu birçok olayı, yakından tanıyacak ve belki de bilginin şahidinin bizzat kendi olduğu kanısına varacaktı. Çünkü anısız bir yaşam olmaz. Anılar, yaşanmışlığın tortularından geriye kalan damıtılmış kalıntılardır, “Asarantika” gibi!.. Üstelik anı ya da anılar, yazın türleri içinde insanı en baştan çıkarıcı olanıdır. Bunun için de türlerin en tehlikelisi, denir anı için!.. Bir diğer ifadeyle anı, gerçeklik deposudur, her gerçek orada dile gelir ve asıl iş onu bulup ortaya çıkarmaktır. Tıpkı bir “gömüyü” ortaya çıkarmak ve bir “tabu” ile yüzleşmek gibi... Bütün bunların ötesinde, “geçmiş zamanı bir daha yaşayabilmek” ancak anılar sayesinde. Söz gelimi, “geçmiş zaman olur ki, hayali cihan değer” denir. Tarihî eserler eskimektedir, fakat “anılar eskimez” denir. İnsanı tanımak istiyor iseniz insan yaşamının sırlarını incelemeniz gerekir. Bu nedenle yaşam öykülerine itibar edilmiştir. Ancak Amerikalı yazar Joyce Carol Oates’in dediği gibi bulup çıkartılanlar ya da ifade edilenler gerçek olan şeyler değilse yani: “Dürüst olmayacaksa bir anlamı kalmaz, anı kitabının.”² Bütün anı kitapları hayata yapılan bir yolculuktur veya hayatın yeniden sorgulanmasını gerektirdiğinden anıların yakinen incelenmesi ve üzerinde düşünülmesi gerekir. Ünlü düşünür Socrates’in dediği gibi: “İncelenmemiş hayat, yaşamaya değer.”³ Çünkü hayatın sorgulanması gerekir ve sorgulama sonucu yazılan anılar, artık onları yazanın değil okuyucunun olur. Gazeteci ve yazar Ertuğrul Özkök’ün deyişleriyle “Herkesin ortak malı haline gelir”.

2 Joyce Carol Oates. Dul Kadının Öyküsü. Anı Roman. Çeviren: Alev K. Bulut. Kırmızı Kedi Yayınları :119. İstanbul: 2012. s. 362.

3 Akt. Hulüsi Turgut. Sabri Ülker’in Hayat Hikayesi. Doğan Kitap. İstanbul: 2014. s. 69.

Bu nedenle bu kitabı yazarken ilgili bölümlerde yer alan bilgilerin; düşüncelerden ziyade yukarıda belirtildiği gibi gerçek yaşamla ilişkilendirmeye ve deneyimlere, yani otobiyografiler⁴ ya da öz yaşam öykülerine, biyografilere⁵ söyleşilere ve anı romanlarına dayandırdım. Çünkü öz yaşam öyküleri bireylerin ömürlerinden süzülen özgün anılardır ve gerçeğin olgusal değerini temsil ederler. Bu amaçla kendi kişisel öykümden de yani yaşantılarımdan da örnekler vermeyi ve bunu da bazen metin içinde veya yeri geldikçe dipnotlarda göstermeyi yeğledim; her şeyden ders alınabileceği gibi her şey de ders konusu yapılabilir diye düşünmekteyim. Asıl amacım, kitapta yer alan bilgilerin okuyucunun kendisine mal etmesini sağlaması ve davranışına dönüştürmesini gerçekleştirmesidir, kendimce bunu kolaylaştırmak istedim. Özetle yaşamda okuyarak öğrenilecek ve yaşayarak öğrenilecek şeyler var. Bu nedenle yaşanmışlardan/yaşanmışlıklardan öğrenilecektir diye düşünmekteyim. Ayrıca yaşanmışlıkları, yaşayacaklara ışık tutsun diye yazmaya çalıştım. Diğer taraftan okuyucu yaşam öykülerinin yanlı, abartılı ve subjektif olduğunu düşünebilir ama bu anıları okuyup inanacak olan okuyucuya duyulan saygıdan ötürü yazılanların gerçek yaşamdan seçilmesine ve inandırıcılık değeri yüksek manalı ve mantıklı öykülerin seçkince ve titizlikle zihinden geçirilmesine azami gayreti sarf ettim. Çünkü bir insan doğum öncesinden ihtiyarın ihtiyarlığına, bir başka ifadeyle “Asırlık Çınarlar” diye tabir edilen döneme kadar olan ve ömür denilen zamanı ya da süreyi nasıl geçiriyor, nasıl yetişiyor, neler yaşıyor, yaşarken neler biriktiriyor ve giderken neler bırakıyor gibi soruların cevabını aramaya çalıştım. Ayrıca yazılmış olan öz yaşam öykülerinin empati yoluyla okuyucuya duygudaşlık edeceğini ve onları da yazmaya yüreklendireceğini düşündüm. Çünkü öz yaşam öyküleri genelde gönüllü olarak yazılan ya da yazdırılan eserlerdir. Yine de burada sunulanlar, tabiri caizse, deryada bir katredir. Çünkü ancak bugüne değin üç yüzün üstünde yaşam öyküsünü inceleyebildim. Bizim dışımızdaki insanların hayatını okumanın incelemenin bizde fikir ve düşünce yaratmasının ötesinde bizi etkilediğini ve duygularımıza da yön verdiği gördüm.

Bu kitabı okuyanlar kaynak gösterme kaydıyla gelişimsel dönemle ilgili olan kendi anılarının da yeni basımlarda yer almasını sağlarlar ise onlara minnettar kalacağımı özenle belirtmek isterim. O hâlde bu kitap kimler için ya da kimlere hitaben yazılmak istendi diye kendime bir soru yöneltebilirim. Ama hemen belirtmem gerekir ise bu kitap farklı yaşlardaki okur kesimleri için ele alınmış ve herkes için yazılmıştır. Bir başka ifadeyle bu kitap; insana yardım hizmetleri ile ilgili olan alanların meraklılarına hitaben kaleme alınmış bir çalışmadır. Bu eserde “yaşam dönemleri ve bu dönemlerin her birinde yaşanan olumlu ve olumsuz durumlara hatta uyumsuzluklara genel anlamda” değinilmiştir. Bu eser giriş niteliğinde bir saptamadır, denebilir. Sorunlar hayatın içinden seçilmiş olup yorumları; psiko-sosyal ve de özellikle kültürel açıdan ele alınarak örnekler eşliğinde açıklanmaya çalışılmıştır. Bu işlemleri yaparken belirli yaş aralığındaki insanların özelliklerini daha iyi anlatabilmek için onları kendi yaşadıkları dönemlere göre ele almak gerekiyordu. Çünkü bu insanların anlattıkları küçüklüklerine/çocuk-

4 Yazarın Notu: Otobiyografi, biyografinin aksine, hatıralara dayanır. (Bakay: 2014. s. 291)

5 Yazarın notu: Biyografi, kişinin yaşamının başka biri tarafından kaleme alınması iken; Otobiyografi, kişinin kendi öz hayat öyküsünü anlattığı yazım şekline verilen addır.

luklarına-ergenliklerine ya da erişkinliklerine ait anılar da olsa sonuçta insana ait anılar olması nedeniyle kıymeti harbiyeleri yani bu anıların anlamları, önemleri ve de değerleri tartışılmaz olarak kabul edildi. Çünkü her şeyden önce bütün bunlar, yaşanmış gerçek anılardı ve insana özgüydü!.. Ayrıca yukarıda vurgulandığı üzere başkalarının yaşamlarının irdelendiği kaynakların incelenmesi yoluyla, kendi yaşamımızı gözden geçirerek ve değerlendirerek yaşamımıza anlam katabileceğimiz de düşünüldü. Bir başka deyişle başkalarının deneyimlerinden yararlanma yolu olarak otobiyografilerin, gelişim dönemleri açısından incelenmesi işlemi seçildi. Elde edilen biyografik bilgiler, psikolojik tahlillere tabi tutularak gelişim dönemleri ile ilgili olanlar ayıklanmaya ve bir kenara yığılmaya çalışıldı. Bu yolla öz yaşam öykülerinde yazılanlar anı olmaktan çıkıp bir ders notu ve edinilmesi ve öğretilmesi elzem bilgiler niteliğine kavuşmuş oldu!.. Tıpkı bir belgesel gibi ders alınacak noktalar titizlikle mikroskop altına alınmaya çalışıldı. Bu nedenle gerçekler bu kataba adını vermekle yadsınamaz bir ölçüde damgasını da vurmuş oldu... Bir başka anlatımla kitabın adı “Gerçek Yaşam Tadında Gelişim Dönemleri” oldu.

Bu çalışmada yararlandığım birçok yazarın yapıtlarını daha iyi anlayabilmek için onların otobiyografilerini de inceledim ve onlardan da yararlanma yoluna gittim. Gerçi insanın hiç sıkılmadan kendi hakkında yazı yazması Dostoyevski'nin deyişi ile "utanmadan kendine aşık olması"⁶nı gerektirecektir. Bu durum, bir ölçüde de olsa söz konusu bilgilerin geçerlik ve güvenilirliğini de kuşkuya düşürecektir. Ancak bu çalışmada otobiyografilerin incelenmesinden kasıt yukarıda vurgulandığı üzere çalışma alanıyla ilgili olarak konu başlıklarına göre, kişilerin hayatındaki “tematik tasarımlarından”⁷ yani bir nevi yaşadıkları anekdotlardan veya diğer bireylerin yaşadıklarından veya yaşanmış olaylardan diğer bir ifadeyle hayatın içine nüfuz edebilmek için gerçek yaşam öykülerinden yararlanma yolunun seçilmiş olmasıdır. Ayrıca anılara başvurarak bir ölçüde de olsa ölenlerin anısına yer vererek hiç kimseyi öldürmemiş dolayısıyla herkesi de yaşatmış oluyorsunuz. Çünkü insanlar eserlerini ya da anılarını kendilerini ölümsüz kılmak için yazıyorlar ya da yazdırıyorlar ve yayınlıyorlar diye düşünmekteyim. Eğer, kitap yazarak onu yayınlıyorsan, yukarıda vurgulandığı üzere herkese açık bir vitrine çıkıyorsun demektir. Buradaki amaç da yazdıklarının herkes tarafından paylaşılmasını istemek yani, okunmasını ve yazılanların paylaşılarak gerçek kılınmasını beklemektir. Melih Cevdet Anday'ın “Önümüzü ardımızı görmek, çürümek için okumak gerekir.” dediği gibi!..

Kitapta otobiyografik eserlerin seçilme nedenlerinden biri de; hayattan alınacak derslerin anekdotlar şeklinde anlatılması yoluyla başkalarının hayatlarına karşı duyduğumuz aşırı merakın kitabın okunmasına belli bir oranda katkı sağlayacağı ve ilgi duyulacağı düşüncesidir. Belirtildiği üzere bir şeyler yazan insanlar yazdıklarının okunmasını isterler. Ancak, yazılanların dilini anlamak ve gizli şifrelerini de çözerek ona anlamlar yüklenmesini de isterler. Örneğin aşağıda yer alan Ziya Osman Saba'nın “Sizler İçin” şiirinde verilmek istenen mesaj gibi!..

6 Dostoyevski. Delikanlı. Cilt:I. Çeviren: Mümtaz İdil. Öteki Yayınevi. Ankara: 1999. s 5.

7 Viladimir Nabakov. Konuş, Hafıza. Çeviren: Yiğit Yavuz. İletişim Yayınları No: 1546. Çağdaş Dünya Edebiyatı No: 209: İletişim Yayıncılık. İstanbul: 2011. s. 25.

Sizler İçin

«Sizler okuyasınız diye bütün bu yazdıklarım,
 Bu kelimeleri yan yana
 Satırları alt alta getirmem;
 Geçip karşısına sonra
 Ya kahrolmam, ya sevinmem,
 Sizler için bu didinmem...
 Sizler, garip şiirimi okuyanlar,
 Duyduklarımı duyanlar;
 Sözüm yok ölmüslere ama...»
 Gülecek benim gibi, benim gibi ağlayacaklar.
 Benden sonra da yaşayacaklar!
 Sizler için her şeye sırt çevirmem,
 Şu evim, işim, şu fakirliğim.
 Yok bileklerimde altın bileziğim,
 Ben para kazanmasını bilmem,
 Yalnız parmaklarımda bir kalem,
 Umutlu, umutsuz, kara haber, müjde,
 İnilti, çığlık, ne dersen de,
 Yavaş yavaş, azar azar,
 Gücümün yettiği, dilimin döndüğü kadar,
 Sizler için, ettiğim bütün lâflar...

Ziya Osman SABA⁸

Johann Wolfgang von Goethe'nin belirttiği gibi⁹ “İnsan her gün bir şarkı dinlemeli, iyi bir şiir okumalı, güzel bir resme bakmalı ve mümkünse aklı başında birkaç söz söylemelidir.” ki dünyevî kaygılar Tanrı'nın insan ruhuna aşladığı güzellik duygusunu silip yok etmesin... İşin daha da önemlisi bunları biriyle ya da birileriyle paylaşması hatta yazmasıdır, denebilir.

Bu çalışmada çeşitli mesleklerle uğraşan kişilerin; örneğin sanatkarların, düşünürlerin, bilim insanlarının, iş ve siyaset adamlarının, yazarların, çizerlerin, askerlerin, memurların hatta ev hanımlarının ve daha birçok meslek mensubunun yaşam öykülerine ulaşmaya çalışılmıştır. Bu yaklaşımda amaç ise yaşam döngüsü çerçevesinde, yaşanmışlığın kitaplardaki izlerini bulmak ve bir bütünlüğe ulaştırmaktı. Bu yolla gelişim kuramcılarında Erik Erikson'un yaklaşımına benzer olarak; “**psikobiyografik**” bir yaklaşım uygulanmış oldu.

8 Ziya. Osman Saba. Biraktığım İstanbul: Bütün Şiirleri. Alkım Yayınevi. İstanbul: 2003. S. 179

9 Sözün Özü. Eski Çağlardan Günümüze Ünlü Yazarlar ve Düşünürlerden Özlü Sözler. Derleyen ve Çeviren: Celal Üster. Can Yayınları: 1878. İstanbul: 2010. s. 253.

İnsani özelliklerin, insanın gelişim sürecinde hemen hemen her aşamayı özlü bir biçimde ayrıntılı olarak tanımladığı ve insan olmanın özelliklerini bilmek isteyenlere bu durumu gösterme çabasından kaynaklanmıştır, diye düşünüldü!..

Kültürümüz incelendiğinde görülecektir ki; halkımız "Gelişim Psikolojisi'nin konularına fazlasıyla ilgi göstermiştir. Gelişim dönemleriyle ilgili olarak o kadar fazla bilgi söz konusudur ki bunlar arasında ayıklama yapabilmek bile oldukça güç olmaktadır. Örneğin şiirlerin, şarkıların ve türkülerin yanı sıra yaş destanları, yaş-nâmeler vücut-nâmeler, ömür destanları ya da tek başına destanlarda, öykülerde, romanlarda, sinema filmlerinde ve tiyatro oyunlarında bu konular alabildiğine işlenmiştir. Dolayısıyla bu verilerden yararlanmamak olmazdı diye düşünülmüştür. Çünkü yaşam dönemleri ve uyum sorunları sözü edilen bu başlıklarda ele alınıp kültürel ve yaşamsal olaylarla yoğrularak sunulmuştur. Bu amaçla, kapsam geçerliği hiçbir zaman göz ardı edilmemiş olup, nasıl sağlanacağına cevabı aranmıştır. Cevap ya da cevaplar ise başta alan literatürü olmak üzere alana yakın olduğu düşünülen diğer bilim dallarının ilgili konularıyla sağlanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın kültürel boyutu da ihmal edilmeyerek kitap içeriklerinin oluşturulmasında alan yazına gidilmiştir. Yani bu çalışma edebi eserlerle zenginleştirilmeye çalışılmıştır.

Bir örnek vermek açısından yaşam öyküsü çalışmasında “şiirin” niçin kullanıldığına ilişkin bir soruya verilecek en iyi yanıt, şiirin "**soyut düşüncüyü**" uyarıcı ve hatırlatıcı görevinin olduğunu bundan bin yıl önce Fars şairlerinden Ebû Şekûr Balhî:

“ Şiir, minberi de devirir, sarayı da...”

diyerek vermiştir.¹⁰ Aslında şiirin gücünün; yaşamın güzelliğini ve gerçekliğini yansıtmada aranmalıdır, diyebilirim. Çünkü şiirin sağaltıcı etkisi vardır. Sözgelimi; bebelere uyku, ergenlere duygu ve yaşlılara huzur verir. Şair Cemal Süreya'nın belirttiği gibi “Şairin Hayatı Şiire Dahil”¹¹dir. Örneğin Yevgeni Yevtuşenko: “Şairin öz yaşam öyküsüdür, şiir.¹²” der ve şiirin gizi; “Hayatın tek bir zerresi yoktur ki içinde şiir bulunmasın.” diyen Gustave Flaubert'in¹³ sözlerinde saklıdır. Çünkü “Hiçbir büyük şair yoktur ki aynı zamanda derin bir düşünür olmasın.” diyen Samuel Taylor Coleridge¹⁴ dir.

10 Akt. Hilmi Yücebaş. Hiciv ve Mizah Edabiyatı Antolojisi. Leyla ile Mecnun Yayıncılı Sanayi ve Tic. Ltd. Şti. İstanbul: 2004. s. 13

11 Feyza Perinçek, Nursel Duruel. Cemal Süreya “Şairin Hayatı Şiire Dahil”. Kaynak Yayınları. İstanbul: 1995.

12 Sözün Özü. Eski Çağlardan Günümüze Ünlü Yazarlar ve Düşünürlerden Özlü Sözler. Derleyen ve Çeviren. Celal Üster. Can Yayınları: 1878. İstanbul: 2010. s. 280.

13 Sözün Özü. Eski Çağlardan Günümüze Ünlü Yazarlar ve Düşünürlerden Özlü Sözler. Derleyen ve Çeviren. Celal Üster. Can Yayınları: 1878. İstanbul: 2010. s. 279.

14 Sözün Özü. Eski Çağlardan Günümüze Ünlü Yazarlar ve Düşünürlerden Özlü Sözler. Derleyen ve Çeviren. Celal Üster. Can Yayınları: 1878. İstanbul: 2010. s. 278.

Üstelik şairler, çoğunlukla kendiliğinden meydana gelen kişiler olduklarından daha da samimidirler¹⁵. Şairler yaşadıkları müddetçe değil, öldükten sonra da etkilidirler. Örneğin Behçet Necatigil'in "Şairler" adlı şiirinde belirttiği gibi!..

ŞAIRLER

Ne gördükse iyi kötü

Ömür biter biz hâlâ

Söyleriz.

.....

Ne biter

Ne kalır geçmiş kitaplarda

Ölümden sonra da

Söyleriz.

Behçet NECATİGİL¹⁶

Yazar Işıl Özgentürk "Şu dünyanın en şanslı insanları şairler." der. "Bir dize söylerler, bir roman olur, bir nehir olur, bir deniz olur ve ruhumuzun en kuytu köşelerine dokunurlar, sadece kendimize sakladığımız en kuytu köşeye...¹⁷" diye ilave etmektedir. Çünkü şairler zamanın belli bir noktasında olup bitenleri hissederek yansıtmaktadırlar. Yani şiirler her zaman konumsaldır¹⁸ ve bir dizeye koca bir duygu dünyası sığdırmaktadırlar,¹⁹ diye de bilinirler. Söz gelimi, şairlerin birkaç dizeyle anlattıkları şeyler, başkalarının anlatılmaya kalkışılma ve ciltlerle kitap yazılma bile yine de anlatılması ve ifadesi o kadar kolay olmayabilir.

Üstelik her yaşa ilişkin de şiir yazılmıştır ya da yazmışlardır. Çünkü her yaş döneminin insanı ayrıdır. Söz gelimi yirmili yaşların insanıyla ellinin, altmışın, yetmişin, hele seksenin hatta doksanın insanı aynı insan değildir, diye düşünülmektedir.²⁰⁻²¹

15 Simone de Beauvoir Yaşlılık. Türkçesi: Osman Canberk – Eray Canberk. Milliyet Yayın Ltd.Şti. Yayınları. Genel Kültür Kitapları Dizisi: 3. İstanbul:1970. s. 132.

16 Behçet, Necatigil. Şiirler(1972-1979). Bütün Yapıtları. 2. Baskı, Yapı Kredi Yayınları Şiir: 59. İstanbul. 2000, s. 272.

17 Işıl Özgentürk. "Maskeler Satıyorum. Cumhuriyet Gazetesi. Al Gözüm Seyreyle Köşesi. 18 Kasım 2012. Arka Kapak. s. 24.

18 Vilademir Nabakov. Konuş, Hafıza. Çeviren: Yiğit Yavuz. İletişim Yayınları No: 1546. Çağdaş Dünya Edebiyatı No: 209: İletişim Yayıncılık. İstanbul: 2011. s. 216.

19 J.M. Coetzee. Taşra Hayatından Manzaralar. Otobiyografik Roman. Can Sanat Yayınları. İstanbul: 2011.s. 245.

20 Oktay Akbal. "Kendimle Söyleşi" Cumhuriyet Gazetesi "Evet/ Hayır" köşesi. Cumhuriyet Gazetesi Sayı: 31364.İstanbul: 21 Ağustos 2011.s.2.

21 Yazarın Notu: Her yaşın insanının farklı olduğunu savunan yazar Oktay Akbal 28.08. 2015 tarihinde 92 yaşında vefat etmiştir.

Bu nedenle **Sigmund Freud**'un “Daha çoğunu öğrenmek istiyorsanız şairleri okuyunuz.”²² demesi manidardır.

Gerçek Yaşam Tadında Gelişim Dönemleri diye adlandırılan kitaplarda ele alınan söz konusu şiirler yaşama dair olanlardır ve hemen hepsi ömrü anlatırlar. Söz gelimi:

Ömür dedikleri gitti gider

Bir avuç su gibi parmaklarımdan.

Turgut UYAR²³

Yukarıda vurgulanan nedenlerden dolayı; “Gerçek Yaşam Tadında Gelişim Dönemleri” adlı kitaplarda yaş döngüsü bağlamında şiirlerle adeta “şiir terapi” yapılmaya çalışılmıştır.

Şairlerin bireyi, toplumu ve kültürü yoğurmadaki etkisi yadsınamaz ama bazı şairler, türkülerin etkisinin şiirlerden ve şairlerden daha fazla olduğu yönünde görüşler de beyan etmektedirler. Örneğin şair Bedri Rahmi Eyüboğlu “Türküler Dolusu”²⁴ şiirinde:

“Zifiri karanlıkta gelse şiirin hası

Ayak seslerinden tanırım.

Ne zaman bir köy türküsü duysam

Şairliğimden utanırım...” demektedir. Aynı konuda şair Nazım Hikmet ise şöyle seslenmektedir:

İnsanların türküleri

Kendilerinden güzel,

Kendilerinden umutlu,

Kendilerinden kederli,

Daha uzun ömürlü kendilerinden.

Sevdim insanlardan çok türkülerini,

İnsansız yaşayabilirdim

Türküsüz hiçbir zaman²⁵

Bu çalışmada yaşam örneklerinden alınan; güzel sözlere, deyim ve atasözlerine, türkü ve manilere ve de yukarıda sözü edildiği gibi şiirlere ve şarkılara yer verilerek metin içinde yer alan bilgiler ya da kuramsal veriler kuru ve beyin delici olmaktan çıkartı-

22 Akt. Hikmet Altınkaynak. “Okumak Mutluluktur”. Cumhuriyet Gazetesi Görüş Köşesi. 02 Aralık 2013. S. 13.

23 E.Kemal Eyüboğlu. On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler. Deyimler – (Tabirler). İkinci Kitap. Doğan Kardeş Matbaacılık Sanayi. A.Ş. İstanbul: 1975. s.189-12.

24 İsmail Parlatır ve diğerleri (Hazırlayanlar). Güzel Yazılar Şiirler. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu. Türk Dil Kurumu Yayınları: 664. Ankara: 1997. s. 115.

25 Akt. Işıl Özgentürk. “Aklı Fikri ‘Pala’sında Bir Âdemoğlu” Cumhuriyet Gazetesi. Al Gözümlü Seyrayla Köşesi. Tarih: 02.10.2012.

larak okuma ve anlaşılabilirlik duruma uygun yani daha bir akıcı ve istenir hâle getirilmeye çalışılmıştır. Bir başka anlatımla metin içerisine bu maddeler tat ve lezzet katsınlar ve katalizör olsunlar diye ilave edilmişlerdir. , ilaveler bir nevi "SOS" görevi üstlenmiştir. Yani bu kitaplarda yer alan "Yaşam Dönemleri"ne ilişkin sınıflandırmalara ve soyut bilgilere ya da kuramsal bilgilere yer vermek yerine özellikle yaşanmış örneklere yer verilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla zorunlu olarak çok fazla sayıda eser incelenerek bu tür örnekleri bulma yeğlenmiştir. Yeri gelmişken belirtmek isterim ki kitapta anısı ya da yaşam öyküsünden bir alıntısı bulunan hemen herkese insanlık ve bilim adına, ne iyi etmişler de yazmışlar dercesine sonsuz minnettarlığımı belirtmem gerekir. Onlar yazmamış olsalardı ben ne kadar ararsam arayayım sonuçta bu güzelim kıssadan hisse alınan öykülere ulaşamayacaktım!.. ve Psikobiyografik nitelik gösteren elinizdeki kitap yazılamayacaktı!.. Yazın hayatı adına da teşekkür etmek isterim. Bu düşünceyle bu kitapları yazmış olmamın birkaç gayesini belirtmeden geçemeyeceğim. Birincisi yaşam dönemleri uyum sorunları hakkında kuramsal bilgiyi uygulamalı örnekler eşliğinde vererek bir taraftan söz konusu dersin gereğini yerine getirirken yani otobiyografik örnekleli ve "Psikobiyografik içerikli" ders kitabı hazırlamaya çalışırken; diğer taraftan da alanla ilgili okunacak kitap listesine hem dipnotlarda hem de ilgili bölüm kaynakçasında yer vererek; ve açıklık paylaşım yoluyla alan dışındaki kişileri konunun içine çekmektir. Asıl amacım ise "kitap okutan kitapları" tüm okuyucuya göstererek okuma zevkini ve yöntemini okuyucuyla birlikte gerçekleştirmektir. Çünkü bu kitapları yazarken kendilerine hayran olduğum ve kendilerini saydam bir şekilde açan birçok yazar dostum oldu, öyle ki bu dostların bazıları ölmüş olsalar bile!.. Unutulmaması gereken en önemli bir nokta ise kitap yazabilmek için çok fazla kitap okumak gerekir, gerçeğidir!.. Kitapta yararlanılan kaynaklara bakıldığında, bu gerçeğin yaşanmış olduğu, görülecektir... Bu noktayı hemen herkese, özellikle de gençlere iletmek isterim...

Bu çalışmada bir diğer önemli nokta ise kültürel dokuya ilişkin birçok örneğe rastlama olasılığıdır. Bunlardan biri de şarkılardır. Metinleri açıklarken "şarkıların" niçin kullanıldığına ilişkin bir açıklama yapmak gerekirse sanırım gerekçeli yanıtı, Aziz Nesin'in "Şarkılar" adlı şiiri ile vermek yerinde ve uygun olacaktır.

ŞARKILAR

İnsanlar gider şarkıları kalır

Şarkılar var uzun

Yüzyılları dolanır

Şarkılar var kısa

Söylendiği yerde kalır

Şarkılar var

Benim şarkılarım

Söyletmezler içimde kalır

Aziz NESİN²⁶